

Je sobota 19. júna 1965 a na ruzynskom letisku v Prahe je rušno. Trinásť mužov sa pripravuje na let do Kábulu, hlavného mesta Afganistanu. Naši najlepší horolezci, československí reprezentanti, ktorým sa splnil veľký sen. Po rokoch lezenia na skalách, v letných i zimných Tatrách a v najťažších stenách európskych hôr dnes konečne vyrážajú do vysokej Ázie, kde sa do neba týčia najvyššie vrcholy sveta. V predexpedičnej eufórii si určite ani jeden z nich neuvedomuje, že práve začali písať jednu z najúžasnejších kapitol našej horolezeckej histórie.

Prvá oficiálna československá horolezecká expedícia sa nerodila ľahko, ale v tých rokoch to ani inakšie byť nemohlo. Zorganizovanie výpravy do hôr ležiacich za hranicami východného bloku väčšinou záležalo na šťastí a šikovnosti vtedajších horolezeckých vodcov a ich intuícii byť v správnej chvíli na správnom mieste, so správnymi ľuďmi. Taká chvíľa nastala v roku 1964, keď Československé aerolínie otvárali novú leteckú linku z Prahy do Kábulu a medzi pohlavármi, funkcionármi a privilegovanými pasažiermi, ktorí leteli do hlavného mesta Afganistanu ako prví, sa ocitol aj vtedajší predseda horolezeckej sekcie ÚV ČSTV (pre nezasvätených Ústredného výboru československého zväzu telesnej výchovy a športu) a pracovník úradu vlády Vladimír Šedivý. Dnes už ťažko povedať, akým spôsobom, no nakoniec sa mu predsa len podarilo od Afganského olympijského výboru získať pre československých horolezcov pozvanie do Hindukúšu na rok 1965.

Od toho okamihu nabrali veci rýchly spád, aj keď sa všetko odohrávalo presne v rytme socialistických rokov šesťdesiatych. Najprv bolo treba ustanoviť prípravný výbor, ktorému nakoniec predsedal ten, kto to celé spískal – Vladimír Šedivý. Predseda rozdelil úlohy a všetci horolezci sa s veľkým entuziazmom vrhli do príprav. Každý sa snažil riešiť pridelené úlohy po svojej linke a cez blízkych i vzdialených príbuzných, priateľov a známych zabezpečovali horolezci pre expedíciu všetok potrebný výstroj, lezecký materiál, potraviny i dôležité informácie. Niekedy aj vďaka nezištnej pomoci úplne cudzích ľudí a „nehorolezcov“ sa všetko začalo pomaly rysovať. Niektoré veci, ktoré sa podarilo vybaviť, boli absolútne prototypy vyrobené špeciálne pre túto expedíciu. Napríklad v podniku Botana Skuteč ušili pre horolezcov dva druhy výškových topánok. Jedny kožené, vyrobené z konskej kože a zateplené ovčou kožušinou a druhé z dvojitého filcu, s vibramovou podrážkou. Vetrovky a teplé páperové bundy dodala Drutěva Brno. Pomoc prišla dokonca aj od armády (vtedy ešte Československej ľudovej), ktorá poskytla expedíciu známe a v tom čase úzkoprofilové „káděčka“ – konzervované dávky potravín pre vojakov. Informácie o afganských horách sa ►

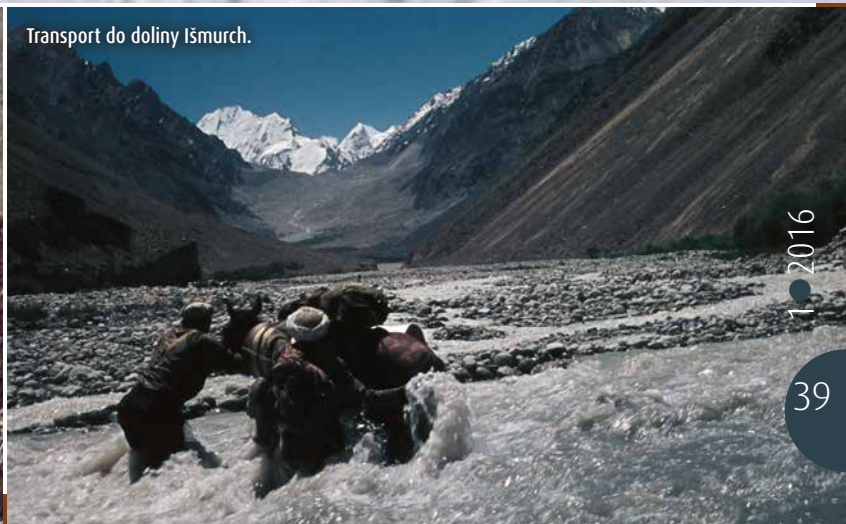
Na jednom z vrcholov
v doline Išmurch, vpravo
Miroslav Jaškovský.

1. československá expedícia **Hindukúš 1965**

Afganistan, pohorie Hindukúš, Vachánsky koridor (jún – september 1965)

Z cesty pod kopce.

Transport do doliny Išmurch.

tiež nezháňali ľahko. Hindukúš bol kvôli dlhej britsko-afganskej vojne a komplikovanej vnútro politickej situácii preskúmaný oveľa menej, ako centrálné Himaláje a do pozornosti horolezcov sa dostal až po roku 1950, kedy sa nórskej expedícii podarilo vystúpiť na najvyšší vrchol tohto pohoria 7706 metrov vysoký Tirič Mir. Cenné informácie sa podarilo získať Ivanovi Gálfymu od Boleslawa Chwascinského, ktorý bol v roku 1960 vedúcim úspešnej poľskej expedície na druhý najvyšší vrchol Hindukúšu a najvyššiu horu Afganistanu Nošak vysoký 7492 metrov. Práve Chwascinski poradil Gálfymu spojiť sa s Dr. Adolfom Diembergerom, otcom dnes aj na Slovensku dobre známeho rakúskeho himalájistu Kurta Diembergera, ktorý mal mnoho dôležitých informácií o Hindukúši. Doktor Diemberger odporučil našim horolezcom navštíviť východný Hindukúš, Vachanské údolie a dolinu Išmurch. Nebola tam dovtedy ešte žiadna expedícia, je tam veľa vrcholov vyšších ako šesť tisíc metrov a na Lunkho (6901 m) a Kala Pandža (6328 m) dovtedy ešte nikto nevystúpil. Naša výprava tak bude mať šancu vyliezť množstvo objaviteľských prvovýstupov na pomerne vysoké panenské vrcholy. Čo viac si horolezec môže priať? Expedícia však mala aj viacero vedecko-výskumných cieľov, a tak nakoniec do Kábulu odletela výprava v zložení: vedúci expedície Vladimír Šedivý, lekár výpravy Jaromír Wolf, kameraman Bedřich Roger, fotograf Vilém Heckel, pracovník ČSAV parazitológ Milan Daniel a horolezci Rudolf Anotníček, Jan Červinka, Miroslav Jaškovský, Radan

Pod vrcholom Koh-e-Meana.

Na vrchole štítu JAMES, 6210 m: zľava J. Červinka, V. Heckel, I. Urbanovič, M. Jaškovský, R. Antoníček a V. Šedivý, v pozadí Hevad a Meana. Foto: Ivan Gálfy.

Kuchař, Miloš Matras, Ivan Gálfy, Jozef Psočka a Ivan Urbanovič.

Prvé dni po prilete do Kábulu, hlavného mesta afganského kráľovstva, boli pre našich horolezcov skutočnou konfrontáciou s ázijskou realitou. Viac ako štyri a pol tony nákladu boli zbalené a pripravené na transport, stále však chýbalo to najdôležitejšie – povolenie na vstup do Vachánu. Na tento dôležitý dokument čakalo v Kábule okrem našej expedície ešte niekoľko ďalších výprav z Európy i Ázie, afganská vláda ho však nikomu nechcela vydať. Po týždni čakania na ambasáde začala nuda a neistota zožierať aj tých najtrpezlivejších. Nakoniec Ivan Gálfy, Radan Kuchař a Juzek Psočka vyrazili ako predvoj s plne naloženým nákladniakom do 350 km vzdialeného mesta Kundus, kam sa po ďalšom týždni prepravili aj ostatní členovia výpravy. Povolenie na vstup do hôr však ešte stále nemali. Dni nekompromisne ubiehali, a tak sa vedúci expedície nakoniec rozhodol navštíviť guvernéra vo Faizabáde a definitívne vyriešiť otázku, či budú ďalej pokračovať podľa pôvodného plánu, alebo zmenia cieľ a presunú sa do inej oblasti. Guvernér nakoniec našej výprave povolil vstup do južného Badachšánu. Nie je to Vachán, ale aspoň sa horolezci takmer po mesiaci čakania dostanú do hôr. Tesne pred odchodom do Badachšánu prišiel 15. júla telegram z Kábulu: „Z príkazu kráľa sa povoľuje výprave československých horolezcov vstup do Vachánu.“ Čechoslováci boli jedinou výpravou, ktorá v tom roku získala takéto povolenie. Beznádej posledných dní vystriedala radosť z toho, čo malo nasledovať. Vysnívaná dolina Išmurch so svojimi panenskými horolezeckými chuťovkami.

Po únavnej jazde autom pomalovanom pestrofarebnými vtákmi 17. júna dorazila výprava do osady Iškašim. Tam sa cesta auta-voliéry skončila a ďalej expedícia postupovala s pomocou 25 koní a 48 miestnych nosičov. Nikto nevedel, čo prinesie ďalší kilometer, čo sa ukrýva za ďalším horizontom. Pochod do základného tábora vo výške 3800 metrov trval tri dni. Všade naokolo množstvo vrcholov, z ktorých mnohé evidentne presahovali 6000 metrov. Konečne, mesiac po príchode do Afganistanu, mohli horolezci začať kuť lezecké plány a vymýšľať taktiku. V aklimatizačnom období založili dva predsunuté tábory vo výške 4500 a 4700 metrov, odkiaľ podnikali výstupy na okolité vrcholy. Kolektív sa rozdelil na dve samostatne pôsobiace lezecké skupiny. V prvej bol Kuchař, Matras a Psočka, v druhej Červinka, Jaškovský, Urbanovič a Gálfy. Ostatní členovia výpravy sa podľa vlastného uváženia pridávali vždy k jednej alebo k druhej skupine. Pri jednom z aklimatizačných výstupov sa im z 5480 metrov vysokého vrcholu nad sedlom Anušáh po prvý raz naskytol pohľad na

hlboké bezmenné údolia Hindukúšu na hraniciach s Pakistanom. Tri týždne horolezci vyrážali z predsunutých táborov na ďalšie a ďalšie vrcholy. Každý ich krok, každý výstup bol prvý a objaviteľský. Napriek nestálemu počasiu, častému sneženiu a nebezpečenstvu lavín zdolávali jeden panenský vrchol za druhým. Skupina Gálfy, Urbanovič, Jaškovský, Červinka, Šedivý, Antoniček a Heckel vyrazili na štít s pracovným názvom Pyramída vysoký takmer 6000 metrov. Po bivaku v 5500 metroch nakoniec dosiahla celá skupina vrchol, ktorý pomenovali Ariana – podľa starého názvu Afganistanu. Nasledovali ďalšie úspešne zdolané štíty a pribúdali ďalšie nové názvy. Jeden zo šesťtisícových vrcholov dostal meno Koh-i-James (6210 m). Za najvýznamnejšie sa dajú označiť prvovýstupy na Koh-e-Hevad (6849 m), Koh-e-Kala Pandža (6328 m) a na nádherný štít Koh-i-Uparisina (6260 m), ktorý na druhý pokus zdolala trojica Kuchař, Matras a Psočka. Juzek Psočka o tomto výstupe neskôr napísal: „Koh-i-Uparisina nám umožnila prežiť najkrajšie chvíle horolezeckého života.

Nádherný vrchol nad údolím Išmurch dostal pracovný názov „Trapézový štít“. 28. augusta sme zmerali jeho výšku na 6210 metrov a pomenovali sme ho starým paštúnskym názvom – Hora kam ani vták nedorieť. Očaril nás už v deň, keď sme vstúpili do údolia.“

Koncom augusta zlé počasie ukončilo všetky horolezecké snaženia a 1. septembra sa expedícia definitívne skončila. O tom, že išlo o expedíciu úspešnú, nebolo pochyb. Československí horolezci vystúpili na vrcholy sedemnástich štítov, z ktorých najnižší meria 5000 a najvyšší takmer 7000 metrov. Sedem dosiahnutých vrcholov bolo vyšších ako 6000 metrov. Veľký vstup malej krajiny z východného bloku medzi absolútnu elitu svetového výškového horolezectva. ■

Zdroje informácií:

Kniha: Vrcholy Ivana Gálfyho (Mira Kováčiková) Brožúra: 12 rokov čl. expedičného horolezectva (TJ IAMES, 1978)

Časopisy: Krásy Slovenska, Everest

Film: Kam nedorieť pták (Bedřich Roger)

Kniha: Na ledových Váchánu (V. Šedivý, 1967)

Účastníci 1. čl. expedície Hindukús 1965: Afgánci Faruk Sarvar a Ekram, Miroslav Jaškovský, Rudolf Antoniček, Miloš Matras, Radan Kuchař, Ivan Gálfy, dole Jan Červinka, Ivan Urbanovič, so psíkom Vladimír Šedivý, kameraman Bedřich Roger, Jaromír Wolf, Vilém Heckel, Juzek Psočka a parazitológ Milan Daniel.

Uskutočnené prvovýstupy počas expedície

Expedíciu sprevádzali domáci lezci Ekram a Sarvar.

Kóta nad sedlom Anušáh, 5480 m, Kuchař, Matras, Psočka

Akademia, 5150 m, Ekram, Daniel, Šedivý, Wolf

Anušáh, 5290 m, Červinka, Daniel, Heckel, Roger, Šedivý

Spartakiáda, 5080 m, Červinka, Heckel, Psočka, Sarvar

Dand, 5179 m, Antoniček, Gálfy, Jaškovský, Psočka, Urbanovič

Meana, S vrchol, 6380 m, Antoniček, Ekram, Červinka, Gálfy, Jaškovský, Šedivý, Urbanovič

Uparisína, Z vrchol, 6050 m, Heckel, Kuchař, Matras, Psočka

Bohémia, 5160 m, Heckel, Wolf

Ariana, 5990 m, Antoniček, Červinka, Gálfy, Heckel, Jaškovský, Urbanovič

Hevad, 6849 m, Kuchař, Matras, Psočka

Markazí, 5900 m, Antoniček, Šedivý

Štít I vo vnútornej podkove, 5401 m, Červinka, Gálfy, Jaškovský, Urbanovič

Barfí, 6090 m, Antoniček, Červinka, Gálfy, Heckel, Jaškovský, Šedivý, Urbanovič

JAMES, 6210 m, Antoniček, Červinka, Gálfy, Heckel, Jaškovský, Šedivý, Urbanovič

Štít I pod Kala Pandžou, 5962 m, Antoniček, Gálfy, Heckel, Jaškovský, Šedivý, Urbanovič, Wolf

Kala Pandža, 6328 m, Antoniček, Červinka, Gálfy, Heckel, Jaškovský, Šedivý, Urbanovič, Wolf

Uparisína, V vrchol, 6260 m, Kuchař, Matras, Psočka